

უკრაინის ომი და საერთაშორისო სისხლის სამართალი*

პროფესორი, სამართლის დოქ. *ედვარდ შრამი*, იენის ფრიდრიხ-შილერის უნივერსიტეტი

ბერნდ ჰაინრიხის 60 წლის იუბილესთვის

I. „რუსკი მირ“ და დასავლეთი

2022 წლის 24 თებერვალს ევროპის უდიდესი ქვეყანა, რუსეთი, ჩვენი კონტინენტის სიდიდით მეორე ქვეყანაში, უკრაინაში, შეიჭრა. მედიაში გავრცელდა რუსეთის პრეზიდენტის, *ვლადიმერ პუტინის*, მიერ დასახული მიზნები. პუტინის მიერ ნაბრძანებ შეჭრას რუსეთის ხელისუფლება „სპეციალურ სამხედრო ოპერაციად“ ნათლავს, რითაც პუტინი უკრაინის მიმართ გამოხატავს მის დამოკიდებულებას ისტორიული და საერთაშორისო სამართლებრივი კუთხით.¹ იგი მიიჩნევს, რომ უკრაინა არ არის დამოუკიდებელი სახელმწიფო, არამედ ის მდებარეობს ისტორიულად რუსეთის ტერიტორიაზე; უკრაინელები არ არიან ცალკე ეროვნების ხალხი; რუსეთი, უკრაინა და ბელორუსი ერთიან, რუსულ ერს განეკუთვნებიან; უკრაინის ხელისუფლება, მისი პრეზიდენტის, ვოლოდიმირ ზელენსკის, ხელმძღვანელობით, ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ დასმული მარიონეტული ხელისუფლებაა და აუცილებელია მისი განდევნა, ასევე აუცილებელია რუსეთის საზღვრებთან ნატოს სიახლოვის აღკვეთა. საბოლოო მიზანია ამ ქვეყნების გაერთიანების გზით (სადაც მოსკოვიც მისი ნაწილი იქნება) ერთიანი რუსული სამყაროს, სლავური იმპერიის („რუსკი მირის“) „მესამე რომად“ ჩამოყალიბება.²

* სტატია გერმანულიდან თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა, სამართლის დოქტორმა *ხატია თანდილაშვილმა*.

¹ შეად. *Putin, Vladimir*, Zur historischen Einheit von Russen und Ukrainern, Artikel vom 12 Juli 2021 (ხელმისაწვდომია: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>).

² *Kostiukovitch, Elena*, In Putins Hirn, Lettre International Heft 137, S. 12 ff.; *Zabirko, Oleksandr*, Analyse: „Russkij Mir“. Literarische Genealogie eines folgenreichen Konzeptes, Russland-Analysen, Nr. 289, 2015 (ხელმისაწვდომია: <https://www.bpb.de/themen/europa/russland-analysen/nr-289/200274/analyse-russkij-mir-literarische-genealogie-eines-folgenreichen-konzepts/>); *Jilge, Manfred*, Analy-

alsaniშნავია, რომ ომის დაწყებამდე რამდენიმე დღით ადრე, კერძოდ, 2022 წლის 21 თებერვალს, რუსეთმა აღიარა ე. წ. „სახალხო რესპუბლიკების“ – სეპარატისტული დონეცკისა და ლუჰანსკის დამოუკიდებლობა.

დასავლური სამყარო პუტინისა და მისი სამხედრო ძალების მიერ უკრაინაში განხორციელებულ ქმედებებს უმეტესწილად განსხვავებულად აფასებს: 2022 წლის 2 მარტს გაეროს გენერალურ ასამბლეაში სახელმწიფოთა უმეტესობამ დაადგინა, რომ საერთაშორისო სამართლით აღიარებულია უკრაინის სუვერენიტეტი, დამოუკიდებლობა, ერთიანობა და ტერიტორიული მთლიანობა. დაწყებული ომი რუსეთის ფედერაციის მიერ განხორციელებული აგრესიაა და გაეროს წესდების მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტს არღვევს.³ სპეციალურ რესპუბლიკების აღიარება კი უკრაინის ტერიტორიული მთლიანობისა და სუვერენიტეტის, ასევე გაეროს წესდების ხელყოფაა, ამიტომ აუცილებელია მისი აღიარების უკან გახმობა. რუსეთმა უკრაინის ტერიტორიული მთლიანობის, სუვერენიტეტისა და საზღვრების ურღვეობის პრინციპი ჯერ კიდევ 1994 წლის დეკემბერში ბუდაპეშტის მემორანდუმის პირველი მუხლით აღიარა.⁴ 2022 წლის 1 მარტს ევროპარლამენტმა აღნიშნული ქმედება თავის რეზოლუციაში დაახასიათა როგორც რუსეთის მიერ უკრაინაზე განხორციელებული მართლსაწინააღ-

se: Die Ukraine aus Sicht der Russkij Mir“, Bundeszentrale für politische Bildung, 2014 (ხელმისაწვდომია: <https://www.bpb.de/themen/europa/russland-analysen/nr-278/186517/analyse-die-ukraine-aus-sicht-der-russkij-mir/>).

³ გაეროს გენერალური ასამბლეის 2022 წლის 3 მარტის რეზოლუცია ES-11/1.

⁴ Memorandum on security assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. Budapest, 5 December 1994, No. 52241 (ხელმისაწვდომია: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%203007/Part/volume-3007-I-52241.pdf>).

მდეგო, არაპროვოცირებული და გაუმართლებელი სამხედრო თავდასხმა.⁵ ქვეყანაში შეჭრა საერთაშორისო სამართლის მიმე დარღვევაა, განსაკუთრებით კი არღვევს გაეროს წესდებას.

გაეროს ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისიის ოფისის მონაცემების თანახმად, 2022 წლის 18 ივლისამდე უკრაინაში ომის შედეგად გარდაცვალა სულ მცირე 5 110 სამოქალაქო პირი, მათ შორის, სულ მცირე 305 ბავშვი და დაშავდა 6 752 სამოქალაქო პირი, მათ შორის, 547 ბავშვი.⁶ თუმცა გარდაცვლილ სამოქალაქო პირთა რაოდენობა შეიძლება გაცილებით მეტი იყოს. მხოლოდ მარიუპოლში, რომელიც რუსეთის ჯარმა თითქმის ბოლომდე გაანადგურა, უკრაინის მონაცემების მიხედვით, ამ დროისთვის გარდაცვლილია სავარაუდოდ 22 000 სამოქალაქო პირი.⁷ ამასთანავე, გარდაცვლილია სავარაუდოდ 33 000 რუსი ჯარისკაცი და 10 000 უკრაინელი ჯარისკაცი.⁸ მოკლულ რუს ჯარისკაცთა უმეტესობა ეთნიკურად არარუსია. ისინი წარმოშობით არიან საქართველოსთან მოსაზღვრე ჩრდილოეთის რეგიონიდან – ჩრდილოეთ ოსეთიდან, აგრეთვე დაღესტნიდან, რომელიც ასევე კავკასიის ერთ-ერთი რეგიონია.⁹ აღნიშნული გარემოება და საქართველოსა და უკრაინის დიდი გეოგრაფიული სიახლოვე აჩვენებს, თუ ომი როგორ გავლენას ახდენს ამ რეგიონზე – ომის დროს ბევრი რუსი საქართველოში გაიხიზნა და ამჯერად თბილისში ცხოვრობს, რომელიც ერთ დროს სრულიად მივიწყებული იყო.

მას შემდეგ, რაც 2008 წელს რუსეთის ჯარი სამხრეთ ოსეთში შევიდა, საქართველოს უშუალოდ შეეხო რუსეთის გაფართოების პოლიტიკა. სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლომ 2016 წელს, იმდროინდელი მთავარი პროკურორის, ფატუ ბენსუდას ხელმძღვანელობით, თავისი ინი-

ციაცივით, დაიწყო გამოძიება სამხრეთ ოსეთში დაპირისპირების დროს საერთაშორისო დანაშაულების (ომის დანაშაულები, კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები) შესაძლო ჩადენის თაობაზე. 2022 წელს კი ახალმა პროკურორმა, კარიმ ხანმა, სამხრეთ ოსეთის მთავრობის სამი წევრის მიმართ დაკავების საერთაშორისო ბრძანება გასცა.¹⁰

II. ICC-ში მოქმედი კომპლემენტარობის პრინციპი და „დაუსჯელობის ხარვეზი“ („impunity gap“)

ზოგადად გაბატონებულია შეხედულება, რომ სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლო (International Criminal Court, ICC), რომელიც ჰააგაში მდებარეობს, უფლებამოსილია გამოიძიოს საერთაშორისო დანაშაულები და ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს, რომლებიც ICC-ის სადამფუძნებლო წესდებას შეუერთდნენ, მხოლოდ დაქვემდებარებული და დახმარების გამწვევის ფუნქცია აქვთ. სამართლებრივი რეალობა კი ასე გამოიყურება: ICC-ში დამკვიდრებული მოდელის – არაპირდაპირი სისხლისსამართლებრივი დევნის (indirect enforcement model) გამო, ყველაფერი პირიქით არის.¹¹ საერთაშორისო დანაშაულების გამოძიება, პირველ რიგში, იმ სახელმწიფოს ევალება, რომელთანაც დანაშაულები ტერიტორიულად ყველაზე მეტად არის დაკავშირებული¹² და რომელსაც რომის

⁵ ევროპარლამენტის რეზოლუცია 2022/2564 (RSP).

⁶ Office of the UN High Commissioner for Human Rights (OHCHR), Ukraine: civilian casualty update 18 July 2022 (ხელმისაწვდომია: <https://www.ohchr.org/en/news/2022/07/ukraine-civilian-casualty-update-18-july-2022>).

⁷ Interfax Ukraine, At least 22,000 civilians killed in Mariupol – mayor’s adviser, 25.05.2025 (ხელმისაწვდომია: <https://en.interfax.com.ua/news/general/834794.html>).

⁸ ხელმისაწვდომია: <https://t.co/CJrypZJc6Q>

⁹ Lenton, Adam Charles, Riddle, Who is dying for the „Russian World“?, 26.04.2022 (ხელმისაწვდომია: <https://ridl.io/who-is-dying-for-the-russian-world/>).

¹⁰ საქართველოსა და სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს შორის თანამშრომლობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე ამჟამად აქტიურად მუშაობს სამართლის დოქტორი გიორგი დგებუაძე (თსუ), როგორც ფოლკსვაგენის ფონდის პოსტდოქტორი. მუშაობა კი ხორციელდება ფოლკსვაგენის ფონდის პროგრამის „ინსტიტუციური ცვლილება და სოციალური პრაქტიკა – კვლევა ცენტრალურ აზიასა და კავკასიაში პოლიტიკურ სისტემაზე, ეკონომიკასა და საზოგადოებაზე“ ფარგლებში. პროგრამის ხელმძღვანელობს პროფესორი, სამართლის დოქტორი ბორის ბურგჰარდტი (ბერლინი/გოთინგენი), როგორც ტანდემ-პარტნიორი, ამ სტატიის ავტორი და გერმანიის მხრიდან პროექტის პარტნიორი.

¹¹ Schramm, Edward, Internationales Strafrecht, 2. Aufl. 2018, Kap. 2 Rn. 20.

¹² Safferling, Christoph, Völkerstrafrecht, in: Hilgendorf, Eric/Kudlich, Hans/Valerius, Brian, Handbuch des Strafrechts, Bd. 6, 2022, §65 Rn. 27.

სტატუტზე (=ICC-ის სტატუტი)¹³ ხელი აქვს მოწერილი. ICC-ის სტატუტის მე-17 მუხლსა და პრეამბულის მე-10 პუნქტში ე. წ. კომპლემენტარობის პრინციპი¹⁴ იმგვარად არის განმტკიცებული, რომ „განსაკუთრებული აქცენტი კეთდება“ შემდეგ გარემოებაზე: ICC „ავსებს შიდასახელმწიფოებრივ იურისდიქციას“. ამის კარგი მაგალითი შეიძლება იყოს *რობერტ ეზერის* სიტყვები, რომელთაც ის ICC-ის დასახასიათებლად იყენებს. *ეზერის* მიხედვით, ICC არის „გადაუდებელი შემთხვევების სასამართლო და სარეზერვო სასამართლო“.¹⁵ ICC არ არის სუბორდინაციული ან სუბსიდიური სასამართლო, არამედ იგი კომპლემენტური სასამართლოა.¹⁶ კომპლემენტარობის პრინციპიდან გამომდინარე, ICC-ის სტატუტის მე-17 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ და „დ“ ქვეპუნქტების თანახმად, ICC-ს მხოლოდ იმ შემთხვევაში ენიჭება შემავსებლის ფუნქცია, როცა სახელმწიფოს, რომელსაც თავდაპირველად უნდა გამოეძიებინა დანაშაული, არ აქვს სურვილი ან შესაძლებლობა, რომ დანაშაულზე თვითონ მოახდინოს რეაგირება. ამასთანავე, ICC მაშინ იწყებს გამოძიებას, თუ დანაშაული საკმაოდ მძიმეა. ამავე დროს, ICC მხოლოდ იმ პირებს ასამართლებს, რომლებსაც დანაშაულების ჩადენაში დიდი წვლილი მიუძღვით („leaders, who bear the greatest responsibility“).¹⁷

სწორედ აღნიშნულის საფუძველზე უკრაინის ომში ICC-ის ყურადღების საგანია რუსეთის პოლიტიკური და სამხედრო თანამდებობის პირები, უმთავრესად კი, რუსეთის მეთაური, საგარეო საქმეთა მინისტრი და თავდაცვის მინისტრი. ასევე

შესაძლებელია, რომ უკრაინის სამხედრო პირებსა და პოლიტიკოსებსაც ჩაედინათ საერთაშორისო დანაშაულები, ამიტომ ICC-ის ყურადღება უკრაინის მაღალი თანამდებობის პირებისა და უკრაინის ჯარისკენაც არის მიმართული. ამასთანავე, შესაძლებელია გამოძიება დაიწყოს იმ ლიდერების წინააღმდეგაც, რომლებსაც ფორმალურად არ აკისრიათ სახელმწიფოებრივი ფუნქციების განხორციელების ვალდებულება, მაგრამ მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვეთ დანაშაულის ჩადენაში.¹⁸ ICC-ში შეგნებულად მოქმედებს ე. წ. დაუსჯელობის ხარვეზი („impunity gap“), კერძოდ, საერთაშორისო დანაშაულის ჩამდენ პირებს, რომლებიც ლიდერთა რიცხვს არ განეკუთვნებიან, მხოლოდ ეროვნული სასამართლოები გაასამართლებენ.¹⁹ ICC-ის მთავარმა პროკურორმა, *კარიმ ხანმა*, 2022 წლის 2 მარტს რომის სტატუტის 43 ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მიმართვის საფუძველზე, უკრაინის ომთან დაკავშირებით ICC-ის სტატუტის მე-14 მუხლით დაიწყო გამოძიება.²⁰ ამის შემდეგ იგი დანაშაულის ადგილას მიმდინარე გამოძიებისა და ერთობლივი საგამოძიებო ჯგუფების (Joint Investigation Teams) დახმარებით ინტენსიურად ცდილობს შესაძლო ომის დანაშაულების გახსნას.²¹ ამ დროსაც ICC-ს „მხედველობაში ჰყავს“ რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკური და სამხედრო ლიდერები.

საქართველოს, რომელმაც რომის სტატუტის რატიფიცირება 2003 წელს მოახდინა,²² შეუძლია ხელი შეუწყოს უკრაინაში ჩადენილი საერთაშორისო დანაშაულების გამოძიებას, თუ იგი თავისი კანონმდებლობით გათვალისწინებულ საერთაშორისო დანაშაულებთან დაკავშირებულ არეალს საქართველოს ტერიტორიის გარეთაც გაავრცელებს.

¹³ რომის სტატუტი მიღებულ იქნა 1998 წლის 17 ივლისს და ძალაში შევიდა 2002 წლის 1 ივლისს, United Nations, Treaty Series, vol. 2187, No. 38544.

¹⁴ შეად. *Ambos, Kai*, Internationales Strafrecht, 5. Aufl. 2018, §8 Rn. 10; *Gless, Sabine*, Internationales Strafrecht, 3. Aufl. Rn. 731; *Schabas, William A.*, The International Criminal Court, 2. Aufl. 2016, Art. 17.

¹⁵ *Esser, Robert*, Europäisches und Internationales Strafrecht, 2. Aufl. 2018, §21 Rn. 5; ასევე *Werle, Gerhard/Jeßberger, Florian*, Völkerstrafrecht, 5. Aufl. 2020, Rn. 304.

¹⁶ *Safferling, Christoph*, Völkerstrafrecht, in: Hilgendorf, Eric/Kudlich, Hans/Valerius, Brian, Handbuch des Strafrechts, Bd. 6, 2022, §65 Rn. 27.

¹⁷ ICC-OTP Stratetic Plan 2016 – 2018 v. 16. 11. 2015, Abs. 34; ICC-OTP Policy Paper on Case Selection and Prioritisation 2016, S. 15; *Ambos, Kai*, Internationales Strafrecht, 5. Aufl. 2018, §8 Rn. 3.

¹⁸ ICC Paper on some policy issues before the Office of the Prosecutor, 2003, p. 7 (ხელმისაწვდომია: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/NR/rdonlyres/1FA7C4C6-DE5F-42B7-8B25-60AA962ED8B6/143594/030905_Policy_Paper.pdf).

¹⁹ *Ambos, Kai*, in: Münchener Kommentar zum StGB, 4. Aufl. 2022, VStGB §1 Rn. 22; *Ambos, Kai*, Internationales Strafrecht, 5. Aufl. 2018, §8 Rn. 10.

²⁰ ICC, Ukraine, Situation in the Ukraine, ICC-01/22, (ხელმისაწვდომია: <https://www.icc-cpi.int/ukraine>).

²¹ *Fesefeldt, Eike*, Ermittlungen in der Ukraine als Chance für die Anklagebehörde des IStGH, Deutsche Richterzeitung 2022, S. 320.

²² *Ambos, Kai*, Internationales Strafrecht, 5. Aufl. 2018, §8 Rn. 13.

უკრაინისა და მისი საგამოძიებო ორგანოების მიერ გამოძიების ჩატარებასთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ უკრაინას არ აქვს რატიფიცირებული რომის სტატუტი. უკრაინის საკონსტიტუციო სასამართლოს 2001 წლის გადაწყვეტილების მიხედვით, რომის სტატუტით გათვალისწინებული კომპლემენტარობის პრინციპის უკრაინის მიერ იმპლემენტაცია შეენიანაღმდეგებოდა უკრაინის კონსტიტუციის 124-ე მუხლს, რომელიც სასამართლოს ფუნქციის დელეგირებასა და სხვა ორგანოსა ან სხვა უწყების წარმომადგენლისთვის ამ ფუნქციის მინიჭებას კრძალავს.²³ უკრაინას ჰქონდა რამდენიმე მცდელობა, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით საკანონმდებლო ცვლილებები განეხორციელებინა, თუმცა ცვლილებებზე მუშაობა ომის დაწყებამდე ჯერ არ იყო დასრულებული. ICC-ის სტატუტის მე-12 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, 2014²⁴ და 2015²⁵ წლებში უკრაინამ ორი ad-hoc განცხადებით აღიარა ICC-ის იურისდიქცია. იგი მოქმედებს მხოლოდ იმ დანაშაულების მიმართ, რომლებიც ჩადენილ იქნა 2013 წლის 21 ნოემბრიდან 2014 წლის 22 თებერვლამდე პერიოდში, შემდეგ კი იურისდიქცია გაფართოვდა 2014 წლის 20 თებერვლიდან ჩადენილ ყველ დანაშაულზე, გარდა აგრესიის დანაშაულისა. აქედან გამომდინარე, სასამართლოს იურისდიქცია უკრაინის ომზე ახლაც ვრცელდება.²⁶

კომპლემენტარობის პრინციპი მოქმედებს იმ ქვეყნების მიმართაც, რომლებსაც რომის სტატუტის რატიფიცირება არ მოუხდენიათ, მაგრამ აღიარებული აქვთ ICC-ის იურისდიქცია. უკრაინის სისხლის სამართლის კოდექსი (უკსსკ)²⁷ მოიცავს

ისეთ საერთაშორისო დანაშაულებს, რომლებიც ომის დანაშაულის შემთხვევაში მოქმედებს და რომელთა საფუძველზეც უკრაინის სასამართლოებმა რუსეთის ფედერაციის ჯარისკაცების წინააღმდეგ სისხლის სამართლის პროცესი გამართეს; მაგალითად, უკსსკ-ს 438-ე მუხლით გასამართლდა ტანკისტი ვადიმ შიშიმარინი, რომელსაც სამოქალაქო პირების იარაღით მკვლელობისთვის უვადო თავისუფლების აღკვეთა მიესაჯა.²⁸ სხვა საკითხია, თუ უკრაინაში ჩატარებულ პროცესში რამდენად იყო დაცული სამართლებრივი სახელმწიფოს სტანდარტები ომის დანაშაულში ბრალდებული რუსეთის მოქალაქის მიმართ. აღნიშნულ დანაშაულებთან დაკავშირებით უკრაინის სისხლის სამართლის კოდექსის გამოყენება ტერიტორიულობის პრინციპიდან (უკსსკ-ის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილი) გამომდინარეობს.

რუსეთმა რომის სტატუტს 2000 წელს მოაწერა ხელი, თუმცა მისი რატიფიცირება არ მოუხდენია. 2016 წელს კი მან ICC-თან თანამშრომლობა სრულად შეწყვიტა. ამის მიზეზი იყო ყირიმის ოკუპაციის გამო ICC-ის წინასწარი გამოძიება, სირიაში მიმდინარე სამოქალაქო ომში რუსეთის თანამონაწილეობა და იქ ჩადენილი საერთაშორისო დანაშაულები, ასევე საქართველოში, კერძოდ, სამხრეთ ოსეთში, რუსეთის შეჭრასთან დაკავშირებით (2008) ICC-ის წინასწარი გამოძიება. რუსეთმა უკან დახევა შემდეგნაირად დაასაბუთა:²⁹ ICC არის მიკერძოებული და არაეფექტიანი; მისი საქმიანობის 14-წლიან პერიოდში მან მხოლოდ 4 გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანა, ხოლო დახარჯა 1 მილიარდ ევროზე მეტი; 2000 წელს რუსეთის მიერ რომის სტატუტის ხელმოწერა იყო 1990-იან წლებში ჩამოყალიბებული ილუზიის გამოხატულება, ახლა კი რუსეთი თავისუფლდება იმ ვალდებულებებისაგან, რომლებიც მის სუვერენიტეტს ავიწროებს. თუმცა რუსეთი მარტო არ არის: არც ჩინეთი, ერაყი, კატარი, ლი-

²³ *Senatorava, Oksana, Analyse: Die Ukraine und der Internationale Strafgerichtshof: Der lange Weg zur Gerechtigkeit* (ხელმისაწვდომია: <https://www.bpb.de/themen/europa/ukraine/279919/analyse-die-ukraine-und-der-internationale-strafgerichtshof-der-lange-weg-zur-gerechtigkeit>).

²⁴ ხელმისაწვდომია: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/997/declarationRecognitionJurisdiction09-04-2014.pdf>.

²⁵ ხელმისაწვდომია: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/other/Ukraine_Art_12-3_declaration_08092015.pdf#search=ukraine.

²⁶ ICC, Ukraine, Situation in the Ukraine, ICC-01/22 (ხელმისაწვდომია: <https://www.icc-cpi.int/ukraine>).

²⁷ უკრაინის სისხლის სამართლის კოდექსის ინგლისურენოვანი ვერსია განთავსებულია უკრაინის პარლამენტის ვებგვერდზე: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14/conv#Text>.

²⁸ მსჯავრდებულმა გაასაჩივრა სასამართლოს განაჩენი; აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით უფრო ვრცლად იხ.: *Ambos, Kai, Ukrainische Verfolgung völkerrechtlicher Verbrechen. Fair, unabhängig und unparteilich?* (ხელმისაწვდომია: https://www.department-ambos.uni-goettingen.de/data/documents/Veroeffentlichungen/Interviews/Ambos_Ukraine_Ermittlungen_FAZ_27_5_update_1_6_22.docx).

²⁹ Deutsche Welle, Putin declares Russia will not enter ICC, 16.11.2016 (ხელმისაწვდომია: <https://www.dw.com/en/putin-declares-russia-will-not-enter-icc/a-36410028>).

ბია, სუდანი და აშშ აღიარებენ რომის სტატუსს. მათგან განსხვავებით, რომის სტატუტი 123 სახელმწიფოს აქვს რატიფიცირებული.³⁰

III. უნივერსალურობის პრინციპი გერმანიის საერთაშორისო სისხლის სამართლის კოდექსში და მისი პროცესუალური სტრუქტურა

გერმანიამ 1998 წლის 10 დეკემბერს ხელი მოაწერა რომის სტატუსს, ხოლო ორი წლის შემდეგ, 2000 წლის 11 დეკემბერს მოახდინა მისი რატიფიცირება. ვინაიდან საჭირო იყოს რომის სტატუსის იმპლემენტაცია და ბევრი სამართლებრივი ნორმის მიღება, გერმანიამ გადაწყვიტა, შეექმნა სპეციალური კოდექსი – საერთაშორისო სისხლის სამართლის კოდექსი (გსსსკ)³¹ და აღნიშნული სამართლებრივი ნორმები იქ განემტკიცებინა (ე. წ. კოდიფიკაციის მოდელი). გერმანიის სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემას (გენერალური ფედერალური პროკურატურის ხელმძღვანელობით) ასეთი სამართლებრივი მოწესრიგების გზით შეუძლია გამოძიების ჩატარება, თუ იგი მიიჩნევს, რომ უკრაინიდან ლტოლვილმა პირმა შესაძლოა ჩაიდინა გსსსკ-ით გათვალისწინებული დანაშაული. ამის საფუძველი კი უნივერსალურობის პრინციპია.³² გსსსკ-ის პირველი პარაგრაფის პირველი წინადადების მიხედვით, გერმანიის მართლმსაჯულებას აქვს უნივერსალური კომპეტენცია გენოციდის (გსსსკ-ის §6), კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულებისა (გსსსკ-ის §7) და ომის დანაშაულების (გსსსკ-ის §8) გამოძიების კუთხით. უნივერსალურობის პრინციპის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ გამოააშკარაოს აღნიშნული სამი საერთაშორისო დანაშაული, რომლებიც მთლიანად კაცობრიობას

და შესაბამისად, თითოეული სახელმწიფოს ინტერესებს ეხება.³³ დამნაშავემ სწორად ამ გზით ვერ უნდა იგრძნოს სხვა ქვეყანაშიც თავი უსაფრთხოდ და დაცულად. გერმანიის იურისდიქცია იმ შემთხვევებზეც ვრცელდება, როცა დანაშაულს არავითარი კავშირი აქვს გერმანიასთან, კერძოდ, როცა დანაშაული არც გერმანიაში იქნა ჩადენილი, გერმანია არც რაიმე ფორმით მონაწილეობდა მასში, არც გერმანელს მიუღია მასში მონაწილეობა და არც გერმანელი გამხდარა დანაშაულის მსხვერპლი. სწორედ ამიტომ, გერმანიის ყოფილმა შინაგან საქმეთა მინისტრმა, *გერჰარტ ბაუმმა*, და გერმანიის ყოფილმა იუსტიციის მინისტრმა, *საბინე ლოთოისერ-შარენბერგერმა*, 2022 წლის აპრილის დასაწყისში გერმანიის გენერალურ ფედერალურ პროკურატურას მიმართეს განცხადებით, რომლითაც ისინი მიიჩნევდნენ, რომ რუსეთის სარდლები ომის დანაშაულს ჩადიან.³⁴

თუმცა გერმანიის სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ამგვარ გლობალიზაციას ორი გარემოება ზღუდავს: პირველი არის პროცესუალურ-სამართლებრივი შეზღუდვა, რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ გერმანიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 153f პარაგრაფის მიხედვით,³⁵ გერმანიის გენერალურ ფედერალურ პროკურატურას შეუძლია უარი თქვას გამოძიებაზე, თუ ბრალდებული ქვეყანაში არ იმყოფება ან მომავალში მისი ქვეყანაში ყოფნა არ არის მოსალოდნელი. სხვაგვარად რომ ითქვას, თუ ბრალდებული ქვეყანაში იმყოფება, მის მიმართ გამოძიების დაწყება აუცილებელია (ლეგალურობის პრინციპი).³⁶ მეორე, როგორც მატერიალური, ისე პროცესუალური შეზღუდვა ვლინდება აგრესიის

³⁰ ნევრი სახელმწიფოების ჩამონათვალი ხელმისაწვდომია: <https://asp.icc-cpi.int/states-parties>.

³¹ გერმანიის 2002 წლის 26 ივნისის საერთაშორისო სისხლის სამართლის კოდექსი (BGBl. I S. 2254), ბოლოს შეცვლილია 2016 წლის 22 დეკემბრის კანონით (BGBl. I S. 3150).

³² Schaller, Christian, Völkerrechtliche Verbrechen im Krieg gegen die Ukraine, Stiftung Wissenschaft und Politik, April 2022, S. 7 (ხელმისაწვდომია: https://www.swp-berlin.org/publications/products/studien/2022S05_Strafverfolgung_Ukraine.pdf).

³³ Safferling, Christoph, Völkerstrafrecht, in: Hilgendorf, Eric/Kudlich, Hans/Valerius, Brian, Handbuch des Strafrechts, Bd. 6, 2022, §65 Rn. 173.

³⁴ Sehl, Markus, Material für Ermittlungen wegen Kriegsverbrechen: Strafanzeige benennt russische Kommandeure, Legal Tribune Online, 07.04.2022 (ხელმისაწვდომია: <https://www.lto.de/%20recht/nachrichten/n/strafanzeige-putin-generalbundesanwalt-gba-bundesanwaltschaft-russland-ukraine-krieg/>).

³⁵ გერმანიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 1987 წლის 7 აპრილის რედაქცია (BGBl. I S. 1074, ber. S. 1319), ბოლოს შეცვლილია 2022 წლის 25 მარტის კანონით (BGBl. I S. 571).

³⁶ Schmitt, Bertram, in: Meyer-Goßner, Lutz/Schmitt, Bertram, Strafprozessordnung, 65. Aufl. 2022, §153 f. Rn. 1.

დანაშაულის, კერძოდ, გსსსკ-ს მე-13 პარაგრაფით (შეესაბამება ICC-ის სტატუტის 8bis მუხლს) გათვალისწინებული თავდასხმითი ომის დანაშაულის გამოძიების კომპეტენციის კუთხით: ამ დროს გერმანიას მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეუძლია დანაშაულის გამოძიება, თუ დამნაშავე გერმანელია ან დანაშაული მიმართულია გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის წინააღმდეგ (გსსსკ-ს §1-ის მე-2 წინადადება). გერმანიის კანონმდებელმა უნივერსალური პრინციპიდან გამონაკლისი იმით დაასაბუთა, რომ ასეთი საქმეები საგარეო პოლიტიკის კუთხით ძალზე მნიშვნელოვანია და მძაფრია, რის გამოც უმჯობესია, გამოძიება სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლომ ჩაატაროს.³⁷ საგარეო პოლიტიკის კუთხით სიმძაფრის კარგი გამოსატყულება იქნებოდა, თუ გერმანია პუტინს დააკავებდა და გერმანიის სასამართლოს წარუდგენდა, მაგრამ გერმანიის მართლმსაჯულების სისტემას არ აქვს უფლება, უკრაინაზე რუსეთის თავდასხმით ომზე, როგორც აგრესიის დანაშაულზე, გამოძიება გსსსკ-ს მე-13 პარაგრაფით დაიწყოს. თუმცა მას უფლება აქვს გამოიძიოს გენოციდი (გსსსკ-ის §6), კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები (გსსსკ-ის §7) და ომის დანაშაულები (გსსსკ-ის §8).

გერმანიის გენერალური ფედერალური პროკურორის, მანფრედ ფრანკმა, 2022 წლის მარტში ჩამოაყალიბა ე. წ. სტრუქტურირებული გამოძიების მოდელი. ეს მოდელი შემოიტანა გერმანიის მართლმსაჯულების სისტემამ. იგი სავსებით ახალი მოდელია, განკუთვნილია საერთაშორისო დანაშაულების გამოძიებისათვის და გამოიყენება ისეთი დანაშაულების მიმართ, რომლებიც ცალკეულ შემთხვევებს აერთიანებს. მისი მიზანია, რომ თუ გერმანიაში კონკრეტული პირების წინააღმდეგ პროცესი გაიმართება, მტკიცებულებები იყოს უზრუნველყოფილი. ამასთანავე, შესაძლებელია, რომ მოპოვებული ინფორმაცია სამართლებრივი დახმარების მიზნით გამოყენებულ იქნეს სხვა სახელმწიფოთა სასამართლოებში ან საერთაშორისო სასამართლოებში.³⁸ გერმანიის იუსტიციის მინისტრმა,

მარკო ბუშმანმა, გერმანიის მთავრობის დამოკიდებულება შემდეგნაირად ჩამოაყალიბა: „თუ ჩვენ რუსეთის მოქალაქეებს დავაკავებთ და მტკიცებულებების საფუძველზე შევძლებთ მათ ბრალდებულად ცნობას, უნივერსალური პრინციპიდან გამომდინარე, შეგვეძლება მათი სასამართლოში წარდგენა – ზუსტად ისე, როგორც სირიელი მნამებლების შემთხვევაში გავაკეთეთ.“³⁹

IV. უკრაინის ომში ოთხი საერთაშორისო დანაშაული

უკრაინის ომში საერთაშორისო დანაშაულების ჩადენაზე გამოძიებები ჯერ მხოლოდ ახლა დაიწყო, ამიტომ წინამდებარე სტატიაში მხოლოდ ზოგადად, მოკლედ და თეორიულად იქნება განხილული, თუ უკრაინის ომში რამდენად ჩაიღინეს ოთხი საერთაშორისო დანაშაული როგორც რუსეთის ფედერაციის წარმომადგენლებმა, ისე უკრაინის წარმომადგენლებმა.

1. გენოციდი

ICC-ის სტატუტის მე-6 მუხლით (ასევე გსსსკ-ის §6-ით) გათვალისწინებული გენოციდის დანაშაული იცნობს დაცულ პირთა ოთხ ჯგუფს: ეროვნულ, ეთნიკურ, რასობრივ და რელიგიურ ჯგუფებს. იგი მოიცავს ხუთ ქმედებას: მკვლევობას; ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ზიანის მიყენებას; გამანადგურებელი საცხოვრებელი პირობების შექმნას; შობადობისთვის ხელის შეშლელი ღონისძიებების გატარებასა და სხვა ჯგუფისთვის ბავშვების იძულებით გადაცემას. უმართლობის არსებობისთვის აუცილებელია სუბიექტური ელემენტი, კერძოდ, შესაბამისი ჯგუფის მთლიანად ან ნაწილობრივ განადგურების განზრახვა.⁴⁰

<https://rsw.beck.de/aktuell/daily/meldung/detail/generalbundesanwalt-ermittlungen-zur-ukraine-koennen-jahre-dauern>).

³⁷ Bundesrats-Drucksache 161/16 S. 9; Ambos, Kai, in: MK-StGB, 4. Aufl. 2022, VStGB §1 Rn. 4.

³⁸ Frank, Peter/ Schneider-Glockzin, Holger, Terrorismus und Völkerstrafaten im bewaffneten Konflikt, NSTZ 2017, S. 1; Generalbundesanwalt: Ermittlungen zur Ukraine können Jahre dauern; Beck-Aktuell 12.07.2022 (ხელმისაწვდომია: <https://www.rnd.de/politik/justizminister-buschmann-will-russlands-kriegsverbrecher-auch-in-deutschland-vor-gericht-stellen-BS6D5J23IURMTDTYTSVPZJTJ3U.html>).

³⁹ ხელმისაწვდომია: <https://www.rnd.de/politik/justizminister-buschmann-will-russlands-kriegsverbrecher-auch-in-deutschland-vor-gericht-stellen-BS6D5J23IURMTDTYTSVPZJTJ3U.html>.

⁴⁰ Kreß, Claus, in: Münchener Kommentar zum StGB, 4. Aufl. 2022, VStGB §6 Rn. 7.

უკრაინელები უდავოდ უნდა მიეკუთვნონ ეროვნულ ჯგუფს, ვინაიდან მათ აქვთ თავიანთი მოქალაქეობა. ამასთანავე, ისინი განეკუთვნებიან ეთნიკურ ჯგუფს, რადგან მათ აქვთ გარკვეული კულტურული და ისტორიული ტრადიციები, რაშიც უკრაინული ენაც მოიაზრება.⁴¹ უკრაინაში განხორციელებულ დასჯად ქმედებებთან დაკავშირებით კი გასათვალისწინებელია, რომ შესაძლებელია მათში მოაზრებულ იქნეს მკვლელობა და გამანადგურებელი საცხოვრებელი პირობების შექმნა. აღნიშნულის თქმის საფუძველს იძლევა, მაგალითად, მარიუპოლში მიმდინარე მოვლენები. გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად, ვლინდება ბავშვების იძულებითი გადაცემაც. 2022 წლის აპრილიდან მოყოლებული მასობრივად ხდება უკრაინელი ბავშვების ოკუპირებული ტერიტორიებიდან რუსეთში უკანონო „ევაკუაცია“, კერძოდ, მათ იტაცებენ, რათა იქ ისინი რუსმა ოჯახებმა იშვილონ.⁴²

როგორც დასამტკიცებელია ჯგუფის განადგურების განზრახვა. მიუხედავად იმისა, რომ 1990-იან წლებში ბალკანეთში სამოქალაქო ომის დროს ჩადენილ იქნა მრავალი ომის დანაშაული, იუგოსლავიის ტრიბუნალმა (ICTY) მხოლოდ სრებრენიციის ხოცვა-ჟლეტა აღიარა გენოციდად, რომელსაც 8000 მუსლიმი ბოსნიელი ემსხვერპლა. გენოციდის დანაშაულის შემადგენლობის შესაქმნელად საკმარისი არ არის მასობრივ მკვლელობათა ჩადენის განზრახვა. გენოციდის „პოლიტიკური“ ცნება, რომელსაც ხშირად იყენებს ზელენსკი, არ არის იურიდიული ცნების იდენტური. „გენოციდის“ იურიდიული გაგება სრულიად განსხვავებულია და საკმაოდ ვიწრო ცნებაა, ამიტომ საერთაშორისო სისხლის სამართლის გერმანელი ექსპერტები, მაგალითად, კაი ამბოსი და ფლორიან იესპერგერი ძალზე დიდ სიფრთხილეს იჩენენ და ეჭვის თვალთ უყურებენ, ის შემზარავი დანაშაულები, რომლებიც ჩადენილია, მაგალითად, ბუჩაში, არის თუ არა გენოციდი.⁴³ ზოგი მოსაზრე-

ბის თანახმად, უკრაინის ომში იმატებს გენოციდის ჩადენის ტენდენცია. იგი განსაკუთრებით იმ დროს ვლინდება, როცა რუსულ მედიაში, კერძოდ, სახელმწიფოსგან მართულ ახალი ამბების სააგენტო „რია ნოვოსტიში“ („Ria Nowosti“) ქვეყნის დეუკრაინიზაციისა და პოლიტიკური ხელმძღვანელების ელიმინაციისკენ (უკრაინული რაობის განადგურებისკენ) მიმართული მოწოდებები კეთდება.⁴⁴ სწორედ ამიტომ, ევგენი ფინკელის მიხედვით, ვექტორმა ომის დანაშაულიდან გენოციდისკენ გადაინა.⁴⁵

2. დანაშაულები კაცობრიობის წინააღმდეგ

ICC-ის სტატუტის მე-7 მუხლი (ასევე გსსკ-ის §7) უთითებს სამოქალაქო მოსახლეობაზე განგრძობად და სისტემატურ თავდასხმაზე. თავდასხმაში იგულისხმება ისეთი ქმედებები, რომლებიც ქვეყნის ან რომელიმე ორგანიზაციის პოლიტიკისთვის ხელშეწყობას ან პოლიტიკის განხორციელებას ემსახურება. აღნიშნულ ნორმაში ჩამოთვლილია ბევრი ცალკეული ქმედება, რომლებიც თავდასხმად მიიჩნევა (მაგალითად, მკვლელობა, განადგურება, თავისუფლების შეზღუდვა, წამება, სექსუალური ძალადობის სხვადასხვა ფორმები). ამ შემთხვევაშიც აუცილებელია, დანაშაულის ჩადენის განზრახვის ქონა.⁴⁶

თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ აღნიშნული დანაშაული არ მოითხოვს, რომ ომი მიმდინარეობდეს. ის ასევე არ მოითხოვს ომის წარმოების „წესების“ (jus in bello) დაცვას, არამედ ნორმა იცავს სამოქალაქო მოსახლეობას სახელმწიფო ან არასა-

man von Völkermord?, 07.04.2022 (ხელმისაწვდომია: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/genozid-voelkermord-definition-ukraine-krieg-russland-100.html>).

⁴⁴ *Sergeytsev, Timofey*, Was sollte Russland mit der Ukraine tun?, 2022 (ხელმისაწვდომია: <https://ria.ru/20220403/ukraina-1781469605.html>), ინგლისურ ენაზე ხელმისაწვდომია: https://medium.com/@kravchenko_mm/what-should-russia-do-with-ukraine-translation-of-a-propaganda-article-by-a-russian-journalist-a3e92e3cb64.

⁴⁵ *Finkel, Eugene*, What's happening in Ukraine is genocide. Washington Post, 05.02.2022 (ხელმისაწვდომია: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/04/05/russia-is-committing-genocide-in-ukraine/>).

⁴⁶ *Satzger, Helmut*, Internationales und Europäisches Strafrecht, 9. Aufl. 2020, §16 Rn. 33.

⁴¹ ერთმანეთისგან როგორც გამიჯვრადი ცნებების „ეთნოსის“ და „ერის“ შესახებ შეად. *Kreß, Claus*, in: Münchener Kommentar zum StGB, 4. Aufl. 2022, VStGB §6 Rn. 37 ff.

⁴² *Blank, Laurie*, Forcible Transfer of Children in Ukraine: An Element of Genocide? Jurist, 21.04.2022 (ხელმისაწვდომია: <https://www.jurist.org/commentary/2022/04/laurie-blank-russia-invasion-ukraine-genocide/>).

⁴³ ZDF, Genozid-Vorwurf im Ukraine-Krieg: Wann spricht

ხელმწიფო ძალების თავდასხმისაგან.⁴⁷ სხვაგვარად რომ ითქვას, ომის პირობებში შეიძლება ჩადენილ იქნეს არა მხოლოდ ომის დანაშაული, არამედ ასევე დანაშაულები კაცობრიობის წინააღმდეგ, თუ ომში მონაწილე მხარე სისტემატურად და მრავალჯერ სჩადის დანაშაულებს სამოქალაქო მოსახლეობის წინააღმდეგ და ამით ატარებს კონკრეტულ პოლიტიკას.

სამოქალაქო მოსახლეობაზე მიზანმიმართული თავდასხმები, რომლებიც სცილდება მოწინააღმდეგეზე გამარჯვებისკენ მიმართულ პოლიტიკას, შეიძლება უკრაინის ომშიც იქნეს დანახული; მაგალითად, მარიუპოლის სამშობიაროს დაბომბვა, რის შედეგადაც 17 სამოქალაქო პირი დაშავდა,⁴⁸ უკრაინის ქალაქებში დაბომბილი საცხოვრებელი შენობების არაერთი სურათი ან მასობრივი სამარხები, სადაც 1000-ზე მეტი მოკლული სამოქალაქო პირია დამარხული.⁴⁹ ამასთანავე, თუ ადგილი ექნება წამებას, ისიც ICC-ის სტატუტის მე-7 მუხლით იქნება დასჯადი.

3. ომის დანაშაულები

ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით (ასევე გსსსკ-ის §§8-12-ით) გათვალისწინებული ომის დანაშაულების განხილვისას აუცილებელია, გაიმიჯნოს საერთაშორისოსამართლებრივი კუთხით, დაშვებული სამხედრო ძალის გამოყენება და ის დასჯადი ქმედებები, რომლებიც არღვევს კანონებსა და ომის წარმოების ტრადიციებს. მათი გაიმიჯნა პრაქტიკაში ძალზე რთულია. აღსანიშნავია, რომ ომის დანაშაულებისგან დაცულ პირთა წრეს განეკუთვნებიან არა მოწინააღმდეგე

მხარის მებრძოლები,⁵⁰ არამედ ჟენევის კონვენციებით დაცული პირები (დაჭრილები, დაავადებულები, ომის ტყვეები და სამოქალაქო პირები). დაცულია ზოგიერთი საკუთრებაც. გასათვალისწინებელია, რომ პირი ვერ იქნება მსხვერპლად მოაზრებული, თუ ის მტრულ მოქმედებებში მონაწილეობს. მტრულ მოქმედებებში მონაწილეობაში იგულისხმება არა მხოლოდ შეიარაღებულ ძალადობრივ ქმედებებში მონაწილეობა, არამედ მათში დახმარების განწევაც.

ომის დანაშაულების ზოგადი მოთხოვნაა, რომ სახეზე იყოს შეიარაღებული კონფლიქტი, რომელიც დაარღვევდა საერთაშორისო ჰუმანიტარულ სამართალს, პირველ რიგში კი, 1949 წლის ჟენევის კონვენციებს. შეიარაღებული კონფლიქტი ეხება ქვეყნის ომით ოკუპაციის ისეთ შემთხვევასაც, რომელსაც რუსეთი უკრაინის მიმართ ახორციელებს და საერთაშორისო კონფლიქტის ხასიათს ატარებს.⁵¹ დანაშაულებრივ ქმედებებს მიეკუთვნება მაგალითად, განზრახი მკვლელობა, წამება, მძიმე ტანჯვის მიყენება ან საკუთრების ფართომასშტაბიანი განადგურება და მითვისება (ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი). ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულებია: თავდასხმა სამოქალაქო მოსახლეობაზე, სამოქალაქო ობიექტებზე, სამეცნიერო მიზნებისთვის განკუთვნილ ნაგებობებზე, ისტორიულ ძეგლებსა და საავადმყოფოებზე; გაუპატიურება, სექსუალური მონობა და სექსობრივი ძალადობის სხვა ფორმები, რომლებიც ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართალს. სამოქალაქო მოსახლეობაში შიმშილის გამონწვევა, ომის წარმოების აკრძალული მეთოდებისა და აკრძალული იარაღის გამოყენება.

ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლი შეიძლება გავრცელდეს შემდეგ შემთხვევებზე:

⁴⁷ *Ambos, Kai*, Internationales Strafrecht, 5. Aufl. 2018, §7 Rn. 182; *Hiéramente, Mayeul*, Russlands Einmarsch in die Ukraine: Ein Fall für den Internationalen Strafgerichtshof? Ad Legendum 2022, Heft 2, S. 120.

⁴⁸ OSCE/ODIHR, Interim Report on Reported Violations of International Humanitarian Law and International Human Rights Law in Ukraine, 20.07.2022, p. 20, §53 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

⁴⁹ OSCE/ODIHR, Interim Report on Reported Violations of International Humanitarian Law and International Human Rights Law in Ukraine, 20.07.2022, p. 31, §82 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

⁵⁰ *Safferling, Christoph*, Völkerstrafrecht im Ukraine-Krieg: Wann wird ein Zivilist zum Soldaten? Legal Tribune Online, 05.03.2022 (ხელმისაწვდომია: <https://www.lto.de/recht/hintergruende/h/russland-ukraine-krieg-voelkerstrafrecht-zivilisten-kombattanten/>).

⁵¹ OSCE/ODIHR, Interim Report on reported violations of international humanitarian law and international human rights law in Ukraine, 20.07.2022, p. 11, §29 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

- 2022 წლის 16 მარტის 10 საათზე მარიუპოლის თეატრზე განხორციელდა თავდასხმა, რა დროსაც მოხდა დიდი აფეთქება. აფეთქებულ იქნა სავარაუდოდ ორი საჰაერო ბომბი, რის შედეგადაც თეატრი განადგურდა. აფეთქების შედეგად გარდაცვლილ პირთა რაოდენობა მერყეობდა 600 ადამიანიდან (უკრაინის ხელი-სუფლების მონაცემების მიხედვით) 12 ადამიანამდე (Amnesty International-ის მონაცემების მიხედვით). აღსანიშნავია, რომ საქმე ეხებოდა სამოქალაქო ობიექტს და უკრაინის რაიმე მნიშვნელოვანი სამხედრო ძალა იმ ტერიტორიაზე არ იყო წარმოდგენილი.⁵²
- 2022 წლის 8 აპრილს კრამატორსკის რკინიგზის სადგურზე რუსული „ტოჩკა-უ-რაკეტები“ (Tochka-U-Raketen) განხორციელდა თავდასხმა, რომელსაც იქ მყოფი 4000 სამოქალაქო პირიდან 60 ადამიანი ემსხვერპლა, 111 ადამიანი კი დაიჭრა. მათგან ბევრმა დაკარგა კიდურები; მაგალითად, ბავშვებმა დაკარგეს ფეხები. ამ შემთხვევაში შეიძლება ითქვას, რომ რუსეთის ფედერაციამ დაარღვია განსხვავების პრინციპი, ვინაიდან თვითნებურად დაესხა თავს სამოქალაქო პირებს, რომლებიც თავს აფარებდნენ რკინიგზას.⁵³
- ომში გამოყენებულ იქნა ისეთი იარაღები (მაგალითად, კლასტერული ბომბები, კლასტერული ბომბებით აღჭურვილი თვითმართვადი არტილერია და მფრინავი ბომბები), რომლებსაც ერთიანი მძიმე შედეგები მოაქვს. ისინი გამოყენებულ იქნა მჭიდროდ დასახლებული ისეთი ურბანული ტერიტორიების დაბომბვისას, როგორებიც არის მარიუპოლი, ხარკივი, იზიუმი, ბოროდინკა, ჩერნიჰივი და მიკოლაივი.⁵⁴

- სამედიცინო და საგანმანათლებლო დაწესებულებებზე განხორციელდა ასობით თავდასხმა, რომლებიც ხან შერჩევითი ხასიათის იყო, ხან გამიზნული.⁵⁵
- სამხედრო შტაბები განთავსდა სამოქალაქო ობიექტებთან ახლოს, ხოლო ადამიანები „ფარებად“ იქნენ გამოყენებული;⁵⁶ ომის წარმოების მეთოდად გამოყენებულ იქნა ალყის შემორტყმა; სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე მოკლულ იქნა ათასობით სამოქალაქო პირი (ამის მაგალითია ბუჩაში მომხდარი მკვლევობები);⁵⁷ ადგილი ჰქონდა სამოქალაქო პირთა გაუპატიურებასა და წამებას; ადამიანთა გაუჩინარებას; კონფლიქტთან დაკავშირებულ პირთა მიმართ განხორციელდა სექსუალური ძალადობა, უპირველეს ყოვლისა, კიევის გარეუბნებში; დაირღვა ომის ტყვეების უფლებები.

ომის დროს უკრაინელები სამოქალაქო ობიექტებიდან (მაგალითად, საავადმყოფოებიდან ან სუპერმარკეტებიდან) ახორციელებდნენ სამხედრო მოქმედებებს. ამ დროს რუსი სამხედროების მათთან შეზღოვება არ მოექცევა ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ ქმედებებში. გასათვალისწინებელია, რომ ომის დანაშაულის შემადგენლობაში არც „ნებადართული“ საომარი მოქმედებებით სამოქალაქო მოსახლეობაში გამოწვეული თანმხლები ზიანი არის გათვალისწინებული, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ ზიანი განზრახ არის გამოწვეული (ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მე-4 ქვეპუნქტი).⁵⁸ თუ სამხედრო ობიექტებზე

⁵² OSCE/ODIHR, Interim Report on reported violations of international humanitarian law and international human rights law in Ukraine, 20.07.2022, p. 15, §39 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>); Amnesty International, Ukraine: ‘Children’: The attack on the Donetsk Regional Academic Drama Theatre in Mariupol, 30.06.2022, p. 3 (ხელმისაწვდომია: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/5713/2022/en/>).

⁵³ OSCE/ODIHR, Interim Report on reported violations of international humanitarian law and international human rights law in Ukraine, 20.07.2022, p. 17, §46 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

⁵⁴ OSCE/ODIHR, Interim Report on reported violations of international humanitarian law and international human rights

law in Ukraine, 20.07.2022, p. 18, §48 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

⁵⁵ OSCE/ODIHR, Interim Report on reported violations of international humanitarian law and international human rights law in Ukraine, 20.07.2022, p. 20, §53 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

⁵⁶ OSCE/ODIHR, Interim Report on reported violations of international humanitarian law and international human rights law in Ukraine, 20.07.2022, p. 21, §56 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

⁵⁷ OSCE/ODIHR, Interim Report on reported violations of international humanitarian law and international human rights law in Ukraine, 20.07.2022, p. 35, §96 (ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/d/523081.pdf>).

⁵⁸ შეად. აგრეთვე გერმანიის საერთაშორისო სისხლის სამართლის კოდექსის მე-11 პარაგრაფის პირველი პუნ-

თავდასხმისას განზრახ ხდება სამოქალაქო მოსახლეობის სიცოცხლის მოსპობა, ეს დასჯადი იქნება იმ შემთხვევაში, თუ სამოქალაქო მოსახლეობისთვის მიყენებული ზიანი შეუსაბამოდ დიდია.⁵⁹ ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მე-4 ქვექვეპუნქტის თანახმად, ომის დანაშაულები მოიცავს ასევე გარემოს წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებსაც. თუ მხედველობაში იქნება მიღებული ჩერნობილის და ზაპორიჟიეს ატომურ ელექტროსადგურებზე განხორციელებული საომარი მოქმედებები, გამოჩნდება, რომ მოცემული დანაშაულის არსებობისთვის მხოლოდ საფრთხის შექმნა არ არის საკმარისი. ომის დანაშაულები არ წარმოადგენს არც აბსტრაქტული და არც კონკრეტული საფრთხის დელიქტებს; მათ ჩასადენად საჭიროა, რომ სახეზე იყოს მასშტაბური, ხანგრძლივი და მძიმე ზიანი.

სისხლისსამართლებრივი დევნისას პრობლემას წარმოადგენს ის, რომ ბრალდებულს უნდა დაუმტკიცდეს ქმედების განზრახვა, კერძოდ, ის, რომ იგი სამოქალაქო პირებს განზრახ ესხმის თავს, განზრახ ანადგურებს საავადმყოფოებს და სხვა. სამხედრო ობიექტებზე თავდასხმის შემთხვევაში, ზემოაღნიშნული თანმხლები ზიანის დადგომის შემთხვევაშიც სუბიექტური ელემენტის არსებობის მხრივ აუცილებელია, რომ პირს ჰქონდეს სამოქალაქო მოსახლეობისთვის ზიანის მიყენების განზრახვა, რისი პრაქტიკაში დამტკიცება ძალზე რთულია. ამასთანავე, გამოვლენილ უნდა იქნეს კონკრეტული ბრალდებული. საერთაშორისო სისხლის სამართლით სამართლებრივი ფიზიკური პირები და არა სახელმწიფოები. აქ შესაძლოა ძალზე რთული იყოს დანაშაულის უკან მდგომი პოლიტიკოსებისა და სამხედრო პირების იდენტიფიცირება და გაცემული ბრძანებების ჯაჭვის შესწავლა. თუმცა სოციალური სქელებისა და სმარტფონების კამერების ეპოქაში უამრავი ფოტო არსებობს, რომლებიც ასახავს უკრაინის ომში განვითარებულ მოვლენებს. გასათვალისწინებელია ასევე სათვალთვალო კამერების, დრონებისა და სატელიტების ჩანაწერები. *ვოლფგანგ შომბურ-*

გის აზრით, შესაძლოა, დასავლური სადაზვერვო სამსახურები უსმენენ პუტინის საუბრებს მისდამი დაქვემდებარებული მაღალი რანგის პირებთან ან ამ სამსახურებს მოპოვებული აქვთ ტექსტური შეტყობინებები.⁶⁰ დანაშაულში უშუალო მონაწილეობის გარდა, ICC-ის სტატუტის 28-ე მუხლი (ასევე გსსკ-ის §14) ითვალისწინებს მეთაურებისა და ხელმძღვანელ პირთა პასუხისმგებლობასაც, თუ მათდამი დაქვემდებარებული პირების მიერ ჩადენილ დანაშაულს რეაგირება არ მოჰყოლია.

4. აგრესიის დანაშაული

ICC-ის სტატუტის 8bis მუხლში მოცემული დანაშაულის შემადგენლობა ითვალისწინებს თავდასხმის კოლექტიურ აქტს. თავდასხმით აქტს ახორციელებენ ხელმძღვანელი პირები, რომლებიც მიეკუთვნებიან პოლიტიკურ და სამხედრო ლიდერთა წრეს და რომელთა კომპეტენციაშიც შედის მითითებების გაცემა და კონტროლის განხორციელება. ასეთი თავდასხმითი ქმედება თავისი ფორმით, სიმძიმითა და მოცულობით აშკარად უნდა არღვევდეს გაეროს წესდებს.⁶¹

უკრაინაში რუსეთის მასშტაბური შეჭრა აკმაყოფილებს მოცემული დანაშაულის შემადგენლობას. გაეროს წესდების მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტი კრძალავს ძალადობის მუქარას ან მის გამოყენებას სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ, ასევე კრძალავს ძალადობის სხვა ისეთი ფორმით გამოვლინებას, რომელიც გაეროს მიზნებს ეწინააღმდეგება. გაეროს წესდების 51-ე მუხლი გამონაკლისის სახით იცნობს ინდივიდუალურ ან კოლექტიურ თავდაცვას ან ისეთ შემთხვევას, როცა გაეროს უშიშროების საბჭო გაეროს წესდების მე-7 თავის შესაბამისად გასცემს თანხმობას. თუმცა რუსეთის ფედერაციის მიერ განხორციელებულ ქმედებასთან მიმართებით ამ გამონაკლისებიდან არცერთი არ არის სახეზე.

ICC-ს უკრაინის ომის შემთხვევაში აგრესიის დანაშაულის მიმართ ხელები აქვს შეკრული. ზო-

ქტის მე-2 ქვეპუნქტს; *Hiéramente, Mayeul, Russlands Einmarsch in die Ukraine: Ein Fall für den Internationalen Strafgerichtshof? Ad Legendum 2022, Heft 2, S. 119.*

⁵⁹ გერმანიის საერთაშორისო სისხლის სამართლის კოდექსის მე-11 პარაგრაფის პირველი პუნქტის მე-3 ქვეპუნქტი; ICC-ის სტატუტის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მე-4 ქვეპუნქტი.

⁶⁰ *Hipp, Dietmar/Popp, Maximilian, Kommt Putin vor Gericht, Herr Schomburg?, Der Spiegel, 15/2022.*

⁶¹ *Schramm, Edward, Internationales Strafrecht, 2. Aufl. 2018, Kap. 2 Rn. 67.*

გადად, რუსეთის პოლიტიკური და სამხედრო ლიდერები აკმაყოფილებენ აღნიშნული ნორმის მოთხოვნებს. ICC-ის სტატუტის 15bis მუხლის მე-5 პუნქტის მიხედვით, სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს იურისდიქცია არ ვრცელდება აგრესიის დანაშაულზე, თუ დანაშაული ჩადენილია არახელშემკვრელი სახელმწიფოს მოქალაქის მიერ (როგორც მოცემულ შემთხვევაში რუსეთია) ან თუ იგი ჩადენილია მის ტერიტორიაზე. თუმცა არახელშემკვრელი სახელმწიფოდან მომდინარე აგრესიაზე ან ამ ქვეყანაში ჩადენილ აგრესიის დანაშაულზე შეიძლება დაიწყოს გამოძიება, თუ გაეროს უშიშროების საბჭო დაადგენს, რომ სახელმწიფომ ჩაიდინა თავდასხმითი ქმედება (ICC-ის სტატუტის 15bis მუხლის მე-6 და მე-7 პუნქტები). რადგანაც რუსეთი გაეროს უშიშროების საბჭოს 5 მუდმივი წევრიდან ერთ-ერთია და მას აქვს ვეტოს უფლება, ახლო მომავალში ნაკლებად სავარაუდოა, რომ უშიშროების საბჭო ასეთ გადაწყვეტილებას მიიღებს. გერმანიასაც არ შეუძლია რუსების თავდასხმის ქმედებებზე ჩაატაროს გამოძიება, ვინაიდან ამ შემთხვევაში დამნაშავე უნდა იყოს გერმანელი ან ქმედება მიმართული უნდა იყო გერმანიის წინააღმდეგ. ზემოთ როგორც უკვე აღინიშნა, გსსკ-ს პირველი პარაგრაფის მე-2 წინადადების მიხედვით, აგრესიის დანაშაულის შემთხვევაში უნივერსალური პრინციპი არ მოქმედებს.

უკრაინის ომში ჩადენილი აგრესიის გამო უნდა შეიქმნას თუ არა გაეროს სპეციალური ტრიბუნალი? გაეროს უშიშროების საბჭოს ასეთი გადაწყვეტილება რუსეთისა და მისი მოკავშირე ჩინეთის გამო ფაქტობრივად წარმოუდგენელია. უფრო რეალური იქნებოდა, რომ გაეროს გენერალურ ასამბლეას მიეღო გადაწყვეტილება უკრაინასა და გაეროს შორის სპეციალური ტრიბუნალის შეიქმნის შესახებ საერთაშორისო ხელშეკრულების დადების თაობაზე. ეს ტრიბუნალი შეიძლება ყოფილიყო ჰიბრიდული ხასიათის, სადაც საქმეებს განიხილავდნენ უკრაინელი და საერთაშორისო მოსამართლეები. თუმცა მოცემული ტრიბუნალის ნაკლი შეიძლება ყოფილიყო გამოძიების შეზღუდული კომპეტენცია, ასევე, სრულიად გაურკვეველი იქნებოდა მისი იმუნიტეტის საკითხი.⁶²

⁶² შეად. მაგალითად, Schaller, Christian, *Völkerrechtliche Verbrechen im Krieg gegen die Ukraine*, Stiftung Wissenschaft und Politik, April 2022, S. 18 (ხელმისაწვდომია: https://www.swp-berlin.org/publications/products/studien/2022S05_Strafverfolgung_Ukraine.pdf).

V. იმუნიტეტის „ტანკი“?

ბოლოს, განხილულ უნდა იქნეს იმუნიტეტთან დაკავშირებული საკითხი. შეიძლება თუ არა თანამდებობაზე მყოფი მაღალი რანგის ისეთი პოლიტიკოსები, როგორებიც არიან რუსეთის პრეზიდენტი პუტინი, რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი ლავროვი და რუსეთის პრემიერ-მინისტრი მიშუსტინი, სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლომ გაასამართლოს? ამ კითხვაზე პასუხი სადავოა,⁶³ თუმცა ICC-მ მას სხვა კონტექსტში დადებითი პასუხი გასცა. ლიტერატურაში ძირითადად შემდეგი მოსაზრებებია წარმოდგენილი: ICC-ში არ მოქმედებს პერსონალური იმუნიტეტი, როცა კონკრეტული სახელმწიფო ICC-ის სტატუტის ხელშემკვრელი სახელმწიფოა; როცა არახელშემკვრელმა სახელმწიფომ აიღო ვალდებულება, რომ ითანამშრომლებს ICC-თან, ან როცა უშიშროების საბჭომ თავისი გადაწყვეტილებით ამ სახელმწიფოზე გაავრცელა საგამოძიებო სიტუაცია. ზემოხსენებული პოლიტიკოსები კი ამ შემთხვევებში არ ექცევიან. ამის საპირისპიროდ, ICC-ის წინასწარი წარმოების პალატამ იმ საქმეში, რომელიც სუდანის პრეზიდენტს, *უმარ ალ ბაშირს (Umar al bashir)* ეხებოდა, აღნიშნულ კითხვაზე „დიახ“-ით უპასუხა: ICC-ის სტატუტის 27-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, დამნაშავეს ICC-ში არ იცავს იმუნიტეტი. მოცემული ნორმა მოქმედებს ყველას მიმართ, მათ შორის, არახელშემკვრელი სახელმწიფოს (მაგალითად, სუდანის) წარმომადგენლების მიმართ. ამ მიდგომის საპირისპიროდ, სახელმწიფოთა პრაქტიკა ან სამართლებრივი მოსაზრება (*opinio juris*) არ განვითარებულა.⁶⁴ ამიტომ, ICC-ის პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, სახელმწიფოს მეთაურს არ იცავს იმუნიტეტი, თუ სასამართლო სამართლებრივი დახმარებას ითხოვს, კერძოდ, მაგა-

https://www.swp-berlin.org/publications/products/studien/2022S05_Strafverfolgung_Ukraine.pdf).

⁶³ შეად. მაგალითად, Schaller, Christian, *Völkerrechtliche Verbrechen im Krieg gegen die Ukraine*, Stiftung Wissenschaft und Politik, April 2022, S. 16 (ხელმისაწვდომია: https://www.swp-berlin.org/publications/products/studien/2022S05_Strafverfolgung_Ukraine.pdf).

⁶⁴ ICC, Urteil der Berufungskammer v. 06.05.2019, ICC-02/05-01/09 OA2 [Al Bashir] Abs. 113; შეად. *Hiéramente, Mayeul*, *Russlands Einmarsch in die Ukraine: Ein Fall für den Internationalen Strafgerichtshof? Ad Legendum* 2022, Heft 2, S. 121.

ლითად, თუ ICC დაკავების ბრძანებას გასცემს და სახელმწიფოსგან დამნაშავის გადაცემას ან სამართლებრივი დახმარების ფარგლებში კონკრეტული ქმედებების განხორციელებას მოითხოვს, ხოლო მოთხოვნის მიმღებ სახელმწიფოს თავის მხრივ, მართებს ძებნილი პირების იმუნიტეტის მიმართ პატივისცემა.⁶⁵

საქმე სხვაგვარად იქნებოდა, თუ გერმანიის მართლმსაჯულების სისტემა მოისურვებდა, გამოეძიებინა პუტინის მიერ სავარაუდოდ ჩადენილი დანაშაულები და მას, მაგალითად, გერმანიაში პირადი ვიზიტის დროს დააკავებდა. მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტილების თანახმად, თანამდებობაზე ყოფნის დროს სახელმწიფოს მეთაურების, მთავრობის ხელმძღვანელებისა და საგარეო საქმეთა მინისტრების პერსონალური იმუნიტეტი (*ratione personae*) საერთაშორისო დანაშაულის მიმართაც მოქმედებს.⁶⁶ გერმანიის კანონმდებელი აღნიშნულზე უთითებს „სასამართლო სისტემის შესახებ“ კანონის მე-20 პარაგრაფის მე-2 პუნქტსა (§20 Abs. 2 GVG) და გერმანიის კონსტიტუციის 25-ე მუხლში. ზოგადად, აღიარებულია, რომ თანამდებობის დატოვების შემდეგ პერსონალური იმუნიტეტი აგრძელებს მოქმედებას თანამდებობაზე ყოფნის დროს განხორციელებული ქმედებების მიმართ, საერთაშორისო დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში კი თანამდებობრივი უფლებამოსილების დროის დამთავრებისთანავე იმუნიტეტი წყდება.⁶⁷ საერთაშორისო დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში ფუნქციური იმუნიტეტი (*ratione materiae*) არ მოქმედებს ხელმძღვანელობისადმი დაქვემდებარებული თანამდებობის პირების მიმართ.⁶⁸ აღნიშნულით კიდევ ერთხელ დასტურდება, რომ საქმე ICC-სა და ეროვნულ სასამართლოებს შორის ნაწილდება,

კერძოდ, ICC ატარებს გამოძიებას პოლიტიკური და სამხედრო ლიდერების მიმართ, ეროვნული სასამართლოები კი საშუალო და დაბალი რგოლის წარმომადგენელთა მიმართ.

VI. გულისტკივილი და მომავლის რწმენა

წარმოდგენილი სტატია ეძღვნება *ბერნდ ჰაინრიხს* მისი მე-60 დაბადების დღის იუბილესთან დაკავშირებით. ვუსურვებ მას ყოველივე საუკეთესოს! უკვე მრავალი წელია, რაც იგი განსაკუთრებით ზრუნავს უკრაინაზე. თავდაპირველად იგი ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტში, წარმოშობით უკრაინელ თანამშრომელთან ერთად, აქტიურად მუშაობდა კიევის უნივერსიტეტთან გაცვლითი ურთიერთობების ჩამოყალიბებაზე. შემდეგ, რაც მან ტიუბინგენის უნივერსიტეტში გადაინაცვლა, იგი ურთიერთობებს აძლიერებს ლემბერგთან (ლვივი). უკრაინის დასავლეთ ნაწილში მდებარე ლვივს ჯერ-ჯერობით არ შეხებია ომი, თუმცა ვერავინ იტყვის, უკრაინის წინააღმდეგ როდემდე გაგრძელდება რუსეთის ფედერაციის ომი და გავრცელდება თუ არა რუსეთის აგრესია მოლდოვაზედაც, ბალტიისპირეთის ქვეყნებზედაც ან საქართველოზედაც. შეიძლება დაისვას კითხვა: წარმოადგენს თუ არა რუსეთის აგრესიის ომი საერთაშორისო სისხლის სამართლის მარცხს? სწორი იქნება ასეთი მოსაზრებისადმი შეწინააღმდეგება, რადგან 123 ქვეყანას რატიფიცირებული აქვს რომის სტატუტი და საერთაშორისო სამართლებრივი კუთხით მათ მთელი რიგი ვალდებულებები აკისრიათ. ხაზი უნდა გაესვას, რომ ეს ქვეყნები წარმოადგენენ მსოფლიოს ქვეყნების უმეტესობას. დაე, საქართველო მომავალში აღარ გახდეს საერთაშორისო დანაშაულების სცენა! მან ეს უკვე განიცადა 2008 წელს! პუტინს სურს ძველი საბჭოთა კავშირის აღდგენა და მისი აზრით, უკრაინის ომი „რუსკი მირის“ შესაქმნელად მხოლოდ შუალედური ეტაპია. სწორედ ამიტომ, ნატოს გარეშე მყოფი საქართველოს დღევანდელი გეოპოლიტიკური მდგომარეობა გერმანელი სისხლის სამართლის მეცნიერებისთვისაც დარდის საგანს წარმოადგენს. თუმცა უნდა გვჯეროდეს, რომ ევროკავშირსა და საქართველოს შორის დადებული ასოცირების შესახებ შეთანხმება და საქართველოს ევროკავშირში გაწევრების უფრო და უფრო მზარდი პერსპექტივა

⁶⁵ ICC, Urteil der Berufungskammer v. 06.05.2019 [Al Bashir], Abs. 101 ff.

⁶⁶ Internationaler Gerichtshof IGH, Urt. v. 14.02.2002, *Kongo./Belgien; Hiéramente, Mayeul, Russlands Einmarsch in die Ukraine: Ein Fall für den Internationalen Strafgerichtshof?* Ad Legendum 2022, Heft 2, S. 123.

⁶⁷ Herdegen, Michael, in: Dürig, /Herzog, Roman/Scholz, Rupert, Grundgesetz, 96. EL November 2021, GG Art. 25 Rn. 62; *Wartepuhl, Nicole*, „Putins Krieg“: Rechtliche Konsequenzen – eine Skizze, JM 2022, S. 212.

⁶⁸ BGH, Urteil vom 28. Januar 2021 – 3 StR 564/19 –, BGHSt 65, 286-313.

დაიცავს ქვეყანას რუსეთის დათვებისგან. ასევე გვახსოვდეს ქართველი მწერლის აფორიზმი:

*„ხმალზე უფრო ძლიერად სჭრის პატარა და რბილი ენა“.*⁶⁹

⁶⁹ აკაკი წერეთელი, „თორნიკე ერისთავი“. მთარგმნელის შენიშვნა: სტატიის გერმანულ ვერსიაში გამოყენებული ქართული აფორიზმის პერიფრაზი იქნება: *მსოფლიოს დაპყრობა შესაძლებელია სიტყვებით და არა ხმლის მოშიშვლებით.*